

Rafael Vallbona

SWING

Allà on la vida venç

edicions

62

RAFAEL VALLBONA

Swing

Allà on la vida venç

Edicions 62
Barcelona

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 917021970 / 932720447).
Tots els drets reservats.

Primera edició: març del 2021

© Rafael Vallbona Sallent, 2021

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@grup62.com
www.edicions62.cat

Fotocomposició: Aura

DIPÒSIT LEGAL: B. 3.055-2021

ISBN: 978-84-297-7913-4

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre és cent per cent lliure de clor i està qualificat com a paper ecològic.

ÍNDEX

Comença l'espectacle	9
I. ELS TEMPS MODERNS	15
II. LA TARDOR ÉS TAN ACOLLIDORA...	145
III. EL RITME QUAN CAUEN LES OMBRES	301
IV. TOT PASSA I S'OBLIDA	459
Tu vuò fa l'americano	549
<i>Agraïments</i>	555

Durant uns anys, a finals dels seixanta, tota la família anàvem a passar uns dies d'estiueig a Palafrugell. Als meus oncles, en Felip i la Joana (a qui llavors tots dèiem Juanita), els agradava la Costa Brava, i tenien una petita barqueta fondejada a Calella amb què sortien a passejar i a pescar. L'oncle li deia el *cascarón* perquè era com una esclòfia de nou. Més endavant, van tenir-hi un apartament i una potent llanxa motora, però en aquell temps s'hostatjaven a ca la senyora Lola, una dona amable que llogava les habitacions de la seva casa de planta i pis al carrer Girona, a tocar de la parada de la Sarfa. Ells s'hi estaven una temporada, i les altres dues germanes, la meva mare i la tieta Montse, amb marits i fills, hi anàvem a passar tres o quatre dies, que era tot el que ens podíem permetre.

L'única raó d'anar a Palafrugell era el retrobament familiar, que en el cas de la mare era doble, ja que allà hi vivia una cosina amb qui es feia molt des de jove. El seu marit, un home alt, cortès i educadíssim, era un cambrer professional de camisa blanca i corbatí que treballava en un bar restaurant just al costat de l'estació d'autobusos. Al meu pare, que no tenia germans, la reunió estiuenca amb cunyats i cunyades li relliscava força: no li agradaven els

aires de ric del Felip, a la barca es marejava, i no es llençava al mar des del *cascarón* perquè no sabia nedar. Jo vaig aprendre'n llavors; me'n va ensenyar l'oncle, a qui els seus fills deien de vostè amb un respecte cerimoniós i jo de tu sense cap mena de protocol.

Malgrat que els records d'infantesa comencen a ser cortines de fum que es van esvaint de la ment, recordo amb insòlita claredat uns quants episodis d'aquells dies tranquils a Palafrugell: el passeig tafaner entre les parades del mercat a primera hora, el bany al Canadell o barquejar amb l'oncle prop del Cavall Bernat o la cala del Cau (amb aquella barraca de pedra que jo imaginava que amagava històries terribles de pirates i princeses segrestades). Però, sobretot, recordo el dia que l'home va arribar a la Lluna, perquè el juliol del 1969 tota la família érem a ca la senyora Lola.

Va ser la matinada del dilluns 21, la lluna estava en un perfecte quart creixent i al carrer els veïns, desvetllats per l'excitació, no parlaven de res més. Havent sopat van treure les cadires i les gandules de tires de plàstic als portals i van alçar el cap vers l'astre, per si hi veien alguna ombra que pogués ser l'Àguila, la nau amb què Armstrong i Aldrin van trepitjar la Lluna. Després de bromes, enraonies i unes quantes cabotades, de matinada tots van entrar atropelladament a l'única casa on tenien televisió per veure-ho en directe. Jo dormia, però el pare em va despertar i vaig sortir de la casa amb xancletes, calçotets i samarreta per veure-ho. Els ulls, entelats de lleganyes, que encara feien més borroses unes imatges ja de per si força borroses, però la veu de Jesús Hermida anunciant que l'home posava el peu a la Lluna va ressonar com una baluerna en aquell carrer de veïns humils i estiuejants mo-

destos. I espero no oblidar-ho mai, perquè potser és l'únic veritable moment estellar de la història universal que he viscut en directe, i em complau haver estat allà, entre veïns tan emocionats com sorpresos i amb els calçotets que sempre m'anaven grans i la samarreta d'imperi de canalé.

L'endemà, els diaris parlaven a bastament de la gesta: «En son de paz para toda la humanidad, Armstrong i Aldrin llegaron a la Luna», «Portentosa precisión en el alunizaje del Águila», «Francia entera saluda sin reparos la más portentosa aventura de todos los tiempos». A la segona plana de *La Vanguardia* la casa Omega, fabricant del primer rellotge utilitzat a la Lluna, saludava a tota plana els homes que el van portar, i a la deu un petit requadre recordava la imminent aparició del disc *Viatge a la lluna*, narrat per Josep M. Espinàs, amb música de Xavier Montsalvatge, interpretada per l'Orquestra Ciutat de Barcelona sota la direcció d'Antoni Ros Marbà, i dibuixos d'en Cesc. La grandesa de la conquesta va enviar a la pàgina tretze la proposta que Franco faria aquell mateix dia a les Corts de nomenar successor Joan Carles de Borbó.

N'ignoro la raó profunda, però crec que aquella gloriosa fita de la humanitat em va lligar sentimentalment a Palafrugell. De jove, amb xicota i Vespa, vaig tornar a fer alguna estada breu a ca la senyora Lola. Amb el temps, m'he trobat unes quantes vegades amb les lectores de la biblioteca, he recorregut en bicicleta els seus verals, de vegades he tornat al mercat, també he dinat i sopat en uns quants restaurants i, de tant en tant, m'agrada banyar-me a Tamariu, que és on a la meva amiga Carme Fenoll li agradaria viure de gran amb en David Llamas i les seves filles, Abril i Mar. I a la tarda, em plau seure a l'ampli i fresc cafè

del Fraternal i escoltar d'amagat els ecos, cada cop més llunyans, de les tertúlies del jove Pla i els seus amics que relata a *El quadern gris*.

Va ser en una d'aquestes excursions en què vaig trobar el motiu d'aquesta història. Era un dia d'agost del 2017. Vam pujar a Palafrugell amb moto, vam fer un volt pel centre i vam anar a banyar-nos a Aiguablava, perquè havia llegit a *La Vanguardia* que hi havia un restaurant anomenat Toc al Mar que mereixia una visita. Cuina senzilla de mar i horta feta amb bons ingredients de proximitat. L'arros fosc de l'Empordà va acomplir amb escreix les expectatives; és el que diu la meva sogra: si la matèria primera és bona, és més probable que surti un bon àpat. Clavat, però necessitàvem alguna cosa per fer-lo baixar i vam demanar la carta de postres. La foto d'una jazz band dels anys vint ocupava les cobertes.

Al peu hi havia una llegenda:

L'orquestra Red Ribbon's, original de Palafrugell, va tenir gran èxit als anys vint. Representants dels «balls moderns» de l'època, van actuar sovint de forma desinteressada amb finalitats benèfiques. La seva fama encara perdura.

Podia ser qualsevol de les orquestrines que tocaven als dancings del Paral·lel, però eren d'un poble i allò em va cridar l'atenció. Tret d'un treball del 1981 d'Albert Suñé al diari *Avui*, i del llibre d'Alfredo Papo *El jazz a Catalunya*, del 1985, l'arribada del jazz als pobles a penes s'ha tractat.

Tastaolletes com soc, vaig fotografiar la carta del restaurant amb el mòbil i, en arribar a casa, vaig buscar a Google qui eren aquells amb una anomenada que, més de noranta anys després, encara ressonava a l'Empordanet. No en vaig treure gran cosa.

Uns dies després, mirant de nou la foto a l'ordinador, gran i retocada, i preguntant-me quina història amagaven aquells posats còmicament provocadors, vaig notar un corrent que em pessigava l'espina: juraria que havia vist abans aquella imatge, o una de molt similar. O, potser, de tanta estona de mirar-la ho somiava? Vaig estar hores donant-li voltes, buscant pels racons més polsegosos de la memòria. No aconseguia saber en quina circumstància havia vist aquell retrat dels Red Ribbon's, però estava segur que l'havia vist en algun lloc; el neguit no em sol fallar.

Quan noto aquella mena d'esgarrifança interna sé que és el moment de fer que els records es manifestin.

I així va començar aquesta història.

EN EL SALÓ DEL
CENTRE FRATERNAL

el dissabte 2 febrer de 1929, es cele-
brarà la festa de la màxima alegria,
o sigui el

Magne Ball de Disfresses

el qual serà amenitzat per la
aplaudidíssima Orquestrina

RED RIBBONS'
ORCHESTRE

Arxiu Municipal de Palafrugell. Col·lecció Lluís Gich.